

Dr. AHMET RECAİ SEÇKİN (1960 -1966)

20 Eylül 1911 yılında İstanbul'da doğmuştur. 1934'de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni; 1936 senesinde Cenevre Hukuk Fakültesi'ni bitirmiş, hukuk doktorasını 1939 tarihinde tamamladıktan sonra Aralık 1941 yılında İstanbul Ticaret Mahkemesi Üye Yardımcısı olarak ilk meslek hayatına başlamıştır. Daha sonra İstanbul icra Hâkim Yardımcısı, İzmir Asliye Ticaret Mahkemesi Başkanı olarak görevini sürdüren Seçkin, 11 Haziran 1952 günü Yargıtay Üyeliğine atanmıştır.

Yargıtay Ticaret (11. Hukuk) Dairesi'nde Üye olarak çalışan Dr. Ahmet Recai Seçkin, 31 Ekim 1956'da Dördüncü Hukuk Dairesi Başkanlığı'na getirilmiş, 14 Haziran 1960 yılında da Yargıtay Birinci Başkanlığına atanmıştır.

1966 yılında Yargıtay'ca Anayasa Mahkemesi Üyeliğine seçilen Dr. Ahmet Recai Seçkin, bu görevde altı yıl kaldıktan sonra 16 Ekim 1972 Pazartesi günü kalp yetersizliğinden vefat etmiştir.

SAYIN DEVLET VE HÜKÜMET BAŞKANI,

SAYIN KONUKLARIMIZ,

SAYIN ARKADAŞLARIM.

Yeni adalet yılının başlaması dolayısıyla tertiplenen bu toplantıda bulunmak zahmetine katlanmış olduğunuz için hepinize ayrı ayrı teşekkürler ederim.

1943 yılından beri her yılın 6 Eylülünde yapılan bu törenlerin bir gelenek haline gelmiş bulunmasına rağmen 1956 yılından beri bırakılmış olması, büyük bir eksiklik meydana getirmekte idi. Hal ve şartların değişmesi sonunda bu yararlı ve yerinde geleneğin yeniden canlanmış bulunması, şüphesiz, biz adliyecileri sevindirmektedir.

Yurttaşlarımızı bugün için en çok ilgilendiren konuların başlıcası olan Anayasa konusunda, yargı erkine, kaza kuvvetine ilişkin meselelerden önemli saydıklarımın hangileri olduğunu ve bunların ne şekilde çözülmesi gerektiğini, sadece kendi düşünce ve görüşüme göre, açıklamamın yararlı olabileceğini sanıyorum ve bu sebeple bu konu üzerinde durmak istiyorum.

Bilindiği gibi, hukuk ilminde devlet kuvvetleri, başka bir deyimle devlet faaliyetleri, kuvvetlerin ayrılığı prensibine göre üçe bölünmektedir: Yasama erki (Teşri kuvveti), yönetme erki (icra kuvveti), yargı erki (Kaza kuvveti).. Devletin yargı alanındaki faaliyeti, adalet dağıtma yani haklıyı haksızdan ayırma veya suçluyu cezalandırma faaliyeti olarak karşımıza çıkar. Devlet kuruluşunda bu faaliyet, hâkimlere veya çeşitli adlar alan hâkimler kurullarına (Danıştay, Vergi itiraz Komisyonları gibi) bırakılmıştır.

Ülkenin temeli olan adaletin gereği gibi dağıtılması için gerçekleşmesi aranan ilk şart, mahkemelerin tarafsız olması yani hüküm veren hâkimin, dosyadaki delillerin, kendi

hukuk ve kanun anlayışının ve nihayet vicdanının etkisinden başka hiçbir şeyin etkisi altında olmaksızın karar vermesidir ki, buna (Muhakemelerin istiklâli) denilmektedir.

Hâkim, hukuk esasları ve vicdanı yerine idare adamlarının veya davada ⁽⁹⁾ili olanlardan birisinin etkisi altında kalarak karar verirse verdiği karar, açıklamaya lüzum yoktur ki, özünde adaletle ilgisi bulunmayan bir belge, daha açıkçası bir zulüm belgesinden ibaret kalır. Bu durum haksızlığa uğrayanın olduğu kadar bütün toplumun gönül rahatlığını bozar. Zira yurttaş haklı olarak aynı felaketin birgün kendi başına da geleceğini düşünür. Böyle kararların çoğalması, halkın adalete ve devlete güvenini sarstığı gibi sürekli kaygular altında ezilen, yarının ne olacağını kestiremeyen kişilerden meydana gelen bir toplumun önce çalışma gücü ve sonra yaşama hevesi kalmaz ve gittikçe artan güvensizlik ve kaygular, yurdu kanlı olaylara ve sonu kestirilemeyen felakete götürür. Bunun için bugün bütün medeni dünya anayasalarında bu ve bundan önceki Anayasalarımızda olduğu gibi, yeni Anayasa'da dahi, mahkemelerin müstakil olduğu yollu bir hüküm, şüphesiz, bulunacaktır. Fakat bir çok acı olaylar göstermiştir ki, Anayasa'da sadece böyle bir hükmün bulunması, hiçbir zaman hâkimi, idarenin etkisinden kurtarmaya yetmemekte, bu prensibin gerçekleştirilmesi için tamamlayıcı birçok Anayasa hükümlerine ihtiyaç bulunmaktadır, bu tamamlayıcı hükümlerin konusu olacak tedbirlerin amacı, adalet adamlarını idarenin dolayısıyla olan baskısından kayıtsız şartsız uzak tutmak olacaktır.

Bugün yürürlükte bulunan Hâkimler Kanununa göre adli hâkimlerin belli işlere atanması.onlar hakkında, inzibati kovuşturma yapılması ve mahkemelerin denetlenmesi, Adalet Bakanlığı'na yani yönetim erkine bırakılmıştır. Bundan başka, Adalet Bakanlığı, herahangi bir hâkime başka yer mahkemesinde veya aynı yerde başka bir mahkemede geçici olarak yetki verebilmekte ve böylece onun esas görevinden uzaklaştırılabilmektedir. Ve nihayet belli bir yerde mahkemeyi kaldırarak hâkimi görev dışı bırakmak dahi Bakanlığın yetkilerindedir. Demek ki, yönetim erki, icra kuvveti, hâkime şu veya bu şekilde karar vermesi yolunda emir vermemekle beraber, az önce bildirilen yetkilerini kullanarak onun üzerinde dolayısıyla ve fakat kuvvetli bir baskı yapabilmektedir. O halde bütün bu işlerin yönetimle, Adalet Bakanlığı ile ilgisi olmayan tarafsız bir kurulca görülmesi gerekecektir ki, bu kurul dahi, ikinci Cihan Savaşı'ndan sonra kabul edilen birçok anayasalardaki Yüksek Hâkimler Kurulu olabilir. Böyle bir kurulun en yüksek mahkemenin başkanının başkanlığı altında, hâkimler arasında hâkimlerce ve üniversiteler hukuk profesörleri arasından profesörlerce belli devreler için seçilecek bir kurul olması, ihtiyaca en elverişli bir şekil olarak düşünülebilir, işin mahiyeti, kurul üyelerinin 2/3'ünün hâkimlerden, 1/3'ünün profesörlerden olmasını gerektirecektir. Anayasa'ya bu kurulun nasıl kurulacağını gösteren hükümlerden başka, kurul üyelerinin hukuki durumlarına ve hususiyetle alacakları paraya ilişkin esasların dahi yazılması gerekecektir.

Adaletin tarafsız olmasını sağlayacak tedbirlerden diğer birisi de hâkim teminatıdır. Hâkim teminatı demek, hâkimin işlediği suç sebebiyle verilmiş bir mahkeme kararı veya inzibat kurulu kararı veyahut rızası bulunmadıkça, hem yerinin hem görevinin değiştirilmemesi ve hâkimlikten çıkarılmaması demektir. Bugünkü Anayasa'da hâkimlerin kanunun gösterdiği haller dışında azlolunamayacakları yollu hüküm, hâkim teminatının esasını teşkil etmektedir. Gelecek Anayasa'ya bu hüküm konulmakla beraber, hâkim teminatının ne demek olduğunu ve hangi hâkimlerin tundan faydalanması gerektiğini gösteren hükümler de konulmalıdır. Yani, hâkimin rızası veya ceza mahkûmiyet kararı veya Hâkimler Kurulu'nun kararı olmadıkça

yerinin ve görevinin değiştirilemeyeceği ve kendisinin hâkimlikten çıkarılamıyacağı yazılmalıdır. Hâkimin atanması ve yerinin değiştirilmesi ve kanuni sebeplerle işinden çıkarılması işlemleri, tarafsız bir kurul olan Yüksek Hâkimler Kurulu'na verilse bile onun rızası olmadıkça veya kanuni sebeplerden birisi gerçekleşmedikçe yerinin veya görevinin her zaman değiştirilmesi ihtimali, gönül rahatlığı ile çalışmasına engel olacağından dolayı işlerin verimi üzerinde önemli derecede etki göstereceği cihetle şahsa bağlı olan bu teminata hâkimler kurulu esasının kabulüne rağmen dokunulmaması zaruridir; nitekim Hâkimler Kurulu esasını kabul etmiş olan yeni Anayasa'ların hepsinde hâkimin şahsına bağlı teminat dahi yer almış bulunmaktadır.

Şahsa ilişkin olan teminatın, yabancı ülkelerde olduğu gibi her hangi bir süre ile bağlı olmaması, çok güzel bir prensip ise de yurdumuz bölgelerindeki yaşayış şartları arasındaki büyük farklar dolayısıyla bu durum, başka başka bölgelerde çalışan hâkimler arasında haksızlıklar doğurmaktadır. Bu itibarla, şahsa ilişkin teminatın unsurlarından olan yer değiştirilememe esasının belli bir süreye bağlanması ve Hâkimler Kurulu'nca yapılacak belli bir programa göre, sürenin sonunda yine o kurulca ve program gereğince hâkimler arasında değişiklik yapılması prensibi dahi Anayasa'ya konulmalıdır. Bu durumda, her hâkimin belli bir sürenin sonunda çalıştığı yerden başka bir yere verileceği ve onun çalıştığı yaşayış şartları elverişli olan yerde kalma süresinin uzatılmasına imkân bulunmayacağı cihetle yer değiştirmenin hâkim üzerinde bir baskı âleti olması düşünülemez.

Bugün diğer devlet hizmetlerinde olduğu gibi, hâkimlerin de emeklilik yaşı kaide olarak (65)'dir, ancak bu yaş, hükümet tarafından (68)'e kadar uzatılabilmektedir. Hâkimlerin hizmet sürelerinin herhangi bir makam tarafından böylece uzatılabilmesinin halk oyu üzerinde yersiz bir takım yorumlara meydan bıraktığı görülmüştür. Bunu önlemek üzere yaş sebebiyle emekliye ayrılma halinin kesin ve beîii bir yaş esas alınarak düzenleneceği prensibi Anayasaya yazılmalıdır.

Şahsa ilişkin teminat konusunda gözönünde tutulması gerekli gayet önemli bir yön vardır. Azledilebilen veya yerinin yahut görevinin değiştirilmesi her zaman mümkün bulunan hâkimlerin, iktidarın veya sözünü geçiren kimselerin ilgili oldukları davalarda verecekleri kararlar ne kadar doğru olurlarsa olsunlar, halk tarafından şüphe ile karşılanır ve çok zaman halk o kararlara karşı saygı göstermez ve onlardan iç rahatlığı duymaz. Bu hal dahi, toplumun adalete karşı güvenini sarsar. Adalete karşı güveni sarsılan bir toplumda yaşayanlar, yavaş yavaş yaşamaktan bıkar, canından bezer ve bunlardan bazıları haklarını kendileri almak yoluna dahi başvurur, yani birçok suçlar işler. Demek ki, hâkim teminatı, kararların halk gözünde saygı yaratması bakımından dahi çok önemlidir ve hâkimin şahsına bağlı olduğu söylenen teminat, özünde yurttaşın gönül rahatlığının ve adalete güveninin teminatıdır. Yoksa hâkimin kendisine tanınmış bir imtiyaz değildir.

Anayasa'ya konulacak hükümlerden birisi dahi devletçe hâkimlere sağlanacak menfaatlere ilişkin olan hükümdür. Şimdiki Anayasa'da, hâkimlerin aylık ve ödeneklerinin özel kanunla belli edileceği yazılıdır. Nitekim, birçok çağdaş Anayasa'larda da böyle hükümler vardır. Bu hükümlerden maksat, hâkimin görevinin özel önemi sebebiyle ve bu öneme uygun olarak ona devlette çalışan memurlardan farklı ödemeler yapılmasıdır. Gerçekten bütün yüksek dinlerde adalet işi, en önemli ve hatta kutsal bir iş sayılmış ve adaletle hüküm verilmesi, hakkın herhangi bir şekilde çiğnenmemesi emrolunmuş, uygarlıkta ilerlemiş bütün ülkelerde, gerek eskiden ve

gerek bugün, adalet işi, devletin başta gelen işi ve adalet ise insan mutluluğunun, (saadetinin) vazgeçilmez bir şartı olmuştur; nitekim İslâm Dini'nin temel kitabı olan Kur'anda, Tanrı'nın insanlara adalet üzere davranmalarını emrettiği, hüküm verenlerin tarafların fakirlikleri veya zenginlikleriyle meşgul olmaksızın adaletle göre hüküm vermek zorunda oldukları, bir kimsenin hüküm verirken (kendi yakınlarının zararına olsa bile) sadece adaletle hüküm vermesi gerektiği, Tanrı'nın âdil olanları sevdiği birçok âyetlerde bildirildiği gibi büyük İslâm Peygamberi'nin bir ülkenin küfürle ayakta kalabileceğini ve fakat adaletsizlikle, zulümle ayakta duramayacağını, adaletin ülkenin temeli olduğunu, bir saat adaletle hüküm vermenin altmış yıl ibadet etmekten daha değerli bulunduğunu söylediğini de kitaplarda yazılıdır. Bir Alman Atasözü'nde "Ülke yalnız adaletle ebedileşir ve adaletsizlikle yıkılır" dendiği gibi Ömer Hayyam "Adalet kâinatın ruhudur", F.R. Chateaubriand "Adalet milletler için daima bir gıdadır; zira adaletle doyulmaz", R.A. Roth "Her rejimin temeli adalettir. Halka, hürriyet, ahlâk ve şeref veren odur". Alman Filozofu Kant "Eğer adalet kaybolursa insanların dünyada yaşamalarının manası kalmaz", Aksak Timur "Bir ülke kılıçla alınır ama adaletle elde tutulur" demişlerdir, ilerlemiş ülkelerde yetişmiş siyaset ve düşünce adamlarının vecize haline gelmiş ve adaletin sosyal değerinin en yüksek bir değer olduğunu belirten daha nice sözleri vardır. Demek ki, yüzyıllardan beri edindikleri görgülerle bugün insanlar, adalet dağıtma işini devlet işlerinin en yükseği saymaktadırlar. Bunu günlük yaşamımızda biz kendimiz de kolayca görebiliriz.

Bir yurttaş, diğer bir yurttaşın hakkını çiğnediği zaman, hak sahibinin en son başvuracağı kapı, mahkeme kapısı olduğu gibi yurttaşın hakkının herhangi bir idare adamı veya yönetimde söz sahibi olan bir kurul tarafından çiğnenmesi halinde de yurttaşın başvuracağı yer yine mahkemedir. Demek ki, yurttaşın yurttaşla olan münasebetlerinde de yurttaşın yönetim erkiyle, idare ile olan münasebetlerinde de hakkın yerine getirilmesi, yanlış işlerin kanuna uygun bir işleme çevrilmesi veya ortadan kaldırılması, kısacası, haksızlığın düzeltilmesi ancak ve ancak adalet kapısında sağlanabilmektedir. Adalet kapısı, bilhassa yönetim yerlerinin haksızlıklarını düzelterek son kapı olunca adalet işleri, sosyal bakımdan, yönetim işlerinden daha önemli işler niteliğini kazanır. Bizimki gibi hukuk devleti olmayı amaç edinmiş ve bunun için savaşlar yapmış, kan dökmüş bir ülkede bu gerçek, hiçbir itiraza yer bırakmayacak şekilde kendini kabul ettirir; zira, hukuk devleti demek, her davranışını hukuka uydurmak isteyen ve kaide olarak bütün işlemlerine ve eylemlerine bütün muamelelerine ve fiillerine karşı hâkime başvurabilen bir devlet kısacası, bir hâkimler devleti demektir. Eflâtun'un "Âdil bir mahkeme, devlet binasının en sağlam direğidir" sözü, özel olarak hukuk devleti için doğrudur. Son kapı olan mahkeme kapısı, gayet sağlam bir kapı olmalıdır ki, haksızlık oradan içeri sızmasın. Bu kapının sağlamlığı sadece konulan kanun hükümleriyle hâkimin yönetim erkinin veya işle ilgili bir yurttaşın etkisi dışında ve kanunla, vicdan ile başbaşa bırakılması yolunda sağlanmış olmaz; kanunun gereği gibi uygulanabilmesi ve hatta hâkimin okuduğunu ve söyleneni gereği gibi dinliyebilmesi ve anlayabilmesi, kendisine herhangi bir sıkıntı ve üzüntü bulunmamasına yani onun iç rahatlığına sahip olmasına Bağlıdır. Şayet hâkim maddi ihtiyaçları karşılamaya yetecek paraya sahip değilse, ne kadar iyi niyetli olursa olsun ruhî bakımdan kendisini işe büsbütün veremez ve böyle bir hâkimin kararı, büyük bir ihtimalle, doğru olmaz, yanlış kararların çoğalması da toplum için az önce de belirtildiği gibi pek zararlı sonuçlar verir. Hâkimlik, gerek dosyalar üzerinde birçok ince meselelerle uğraşmayı, gerekse taraflarla, tanıklarla, bilirkişilerle karşı karşıya gelip onlardan işin doğrusunu öğrenmek, karanlık yönleri açıklamak, hiç eksik olmayan birbirini tutmazlıkları

gidermek için sürekli olarak çabalamayı ve durmadan, dinlemeden emek vermeği gerektiren bir meslektir, işlerin çokluğu sebebiyle Yargıtay hâkimleri ve Türk hâkimlerinin büyük bir çoğunluğu, pek çok akşamlarını evlerinde dinlenerek geçiremedikleri gibi hafta tatilinden de hemen hemen faydalanamazlar. Bu yaşama şartları, hâkimlerin diğer mesleklerdekinden daha çabuk yıpranıp hastalanmaları veyahut mesleğe tam manasiyle yararlı olabilecekleri olgun bir çağda meslekten çekilip serbest hayata atılmaları ve durumu yakından bilen yeni hukukçuların hâkimliğine rağbet etmemeleri sonucunu doğurmaktadır.

Şu cihet üzerinde kimsenin tereddüdü olduğunu sanmıyorum. Bir ülkede gerçek iktisadi kalkınma, ancak adalet işlerinin aksamadan yürümesine bağlıdır. Adaletle güven bulunmayan ülkelerde iş hayatı gelişemez, bu yerlerde yerli ve yabancı sermaye işe atılmaya pek hevesli olmaz ve uğrayabileceği haksızlığı kolayca gidermek imkânına sahip olduğuna inanmayan işçi kendisini işine gereği gibi bağlayamaz ve bu durum işletme sahibinin de işçiye karşı gerekli güveni göstermemesi gibi kötü durumlar meydana getirir. O halde, sağlam bir adalet mekanizması, bir toplumun sadece ahlâk ve fazilet bakımından değil aynı zamanda iktisadî bakımdan dahi kalkınmasının birinci şartıdır.

Bugüne kadar hakim olan yanlış bir düşünceye hukuk devleti olma yoluna kesin olarak girmemizden sonra artık değer vermemek gerektir. O da, hâkimin dahi devletin bir memuru bulunması sebebiyle diğer memurlardan, farklı bir malî hakkı olamayacağı ve öbür memurların işlerinin dahi hâkimin işi kadar önemli bulunduğu düşüncesidir. Toplumun yaşayışında her iş belli bir ihtiyacı karşılar ve bu bakımdan devlet işlerinin hangisinde bir aksaklık olursa neticede toplum bu aksaklıktan az veya çok, er veya geç, lâkin her halde zarar görür. Fakat başka başka yönetim işlerinin aksaması halinde dahi doğacak zararların önemi ayrı ayrı olacağına, göre yönetimin kanunsuz işlerinin düzeltilmesini dahi amaç edinen adalet işlerindeki aksaklıktan doğacak zarar, genel olarak bir yönetim işinden doğacak zarardan daha ağır olacaktır. Uygarlıkta ilerlemiş bütün ülkelerde hâkim aylıklarıyla memurların aylıklarının aynı olmayışı ve hâkimlere daha yüksek malî menfaatler sağlanmakta olması da hâkimliğin memurluktan farklı sayıldığını belirtmektedir. Yüzyıllarca denenmiş olan bu esası, yeniden tartışma konusu yapmak, toplumun yararına olmaz; zira denenmiş olan bir konuyu yeniden denemek, akla uygun bir davranış sayılmasa gerektir.

Etraflı olarak açıklanan bu sebeplerle hâkim aylıklarının devlet hizmetinde bulunan diğer kimselerin aldıkları aylık ve ödeneklerden tamamiyle ayrı, adalet işinin zorluğuna ve önemine uygun bir miktar üzerinden özel kanunla tesbit olunacağı hükmü, Anayasa'da yer almalıdır.

Savcılar hâkim değildirler, hüküm vermezler. Onlar ancak devlet adına dava açar, davayı mahkemede kovuştururlar ve dava sırasında devletin hakkını mahkemede savunurlar. Savcının yönetim adamlarının etkisi altında dava açması veya açmaması ve özel olarak, bir davada etki altında işlem yapmış bulunması, bir suçsuzun mahkûm edilmesini ve bir suçlunun kovuşturmasız kalmasını sağlamaya uğraşması, adalet için çok zararlı olur. Bu bakımdan son İtalyan Anayasası'nda kabul edildiği gibi savcılara dahi bir dereceye kadar adlî teminat tanınması adalet işlerinin tarafsız görülmesi bakımından zarurîdir. Yalnız bu teminat, savcılarının hâkim durumunda olmamaları sebebiyle ancak nisbi teminat olacaktır. Bu sebeple, Anayasa'ya özel kanun hükümlerince savcılarının dahi teminatlı buldukları yolunda bir hüküm yazılmalıdır.

Burada hâkim teminatıyla ilgili olarak ileri sürülen bir görüşe dokunmadan geçmek doğru olmayacaktır. Bazan, gerçek teminatın hâkimin vicdanında ve seciyesinde aranması gerektiği cihetle kanunla tanınmış teminatın zaruri olmadığı ileri sürülmektedir. Şurası kesindir ki, hâkim, seviyece çok yüksek ve olağanüstü vicdanlı bir kimse ise hiçbir güç ve hiçbir kimsenin zoru karşısında eğilme nedir bilmeyecektir. Bu konuda Türk tarihinden iki örnek verelim:

1 - "İstanbul'u aldıktan sonra Fatih Sultan Mehmet, bir Bizans'lı mimarla bir yapı yaptırmak üzere anlaşma yapar ve binaya konulacak direklerin boyu üzerine mimara talimat verir. Mimar, talimata uygun davranmanın fen bakımından sakıncalı olduğunu anlar ve direkleri biraz kestirdikten sonra binaya koyar. Binayı gezdiği sırada talimata aykırı davranmayı öğrenen padişah, öfkeye kapılır mimarın kollarını kestirir. Mimar hemen İstanbul Kadısı'na gider ve padişaha karşı dava açar. Kadı padişahı mahkemeye çağırır. Fatih, hâkimin karşısına çıkınca ayrı bir yere oturmak ister. Hâkim kendisini duruşma için geldiğini bu sebeple ancak davacının yanında durması gerektiğini ona söyler. Padişah bu sözü dinler. Duruşma sonunda padişahın haksız olduğu sonucuna varan Kadı, Fatih'in de iki elinin kesilmesine karar verir. Bu kararın adalete uygunluğundan memnun kalan davacı, el kesme yerine kendisine para ödenmesini ister" ve bu istek üzere işlem yapılır.

2 - ikinci olay, ikinci Abdülhamit Devri'nde geçmiştir. "Abdülhamid'i tahtından indirmeye kalkışma suçundan cinayet mahkemesine verilen büyük bir siyaset adamının davası başlamazdan önce padişahın damadı Mahmut Celâlettin Paşa, mahkeme başkanı Abdüllâtif Suphi Paşa'ya gider ve (Sizden sâni sadakate lâyük bir karar bekliyoruz) der. Davaya bakılır, sanık beraat eder. Padişahın yolladığı haberi bilen başkanın kızı, kararı öğrenince hayretlere düşer ve babasına (kararı verirken sâni sadakate lâyük karar bekleyen hünkârdan korkmadınız mı?) diye sorar. Padişahın karşılığı şudur : (Öyle bir hâkim öyle bir sultan var ki, huzuruna yarın Hünkâr da, ben de beraber çıkacağız, işte ben, yalnız o Hünkârdan korkarım)".

Türk adalet tarihinden alınan bu örnekler, birer yüksek seciye ve kahramanlık örneğidir. Böyle olağanüstü kimselerin sayısı hiçbir zaman çok değildir ve yüksek seciyyeli olanlar da kahramanlık isteyen bir mesleğe girme yerine vicdanlarının rahatını bozmadan geçimlerini sağlayabilecekleri başka bir mesleğe girmeyi düşünebilirler. Bundan dolayı hâkimin kahramanlık göstermeden vicdanı ile ve hukuk anlayışıyla başbaşa kalıp hüküm vermesini sağlayacak şekilde kanun hükümlerine yâni teminata ait hükümlere ihtiyaç görülmiştir. Bu sebeplerle bütün medenî ülkelerde hâkim teminatına ait Anayasa hükümleri kabuledilmiş bulunmaktadır. Söylemeye hacet yoktur ki, teminat, adaleti sağlamak içindir. Yoksa sayıları pek az da olsa memlekete gereği gibi davranmayı bilmiyen kimselerin teminat zırhına sığınarak yıllarca meslekte kalmaları bu hukukî müessesenin amacına asla uygun olamaz ve bu gibilerin ayıklanması gerektir. Bu bakımdan yeni Hâkimler Kanununda inzibatî hükümler gözden geçirilirken bu yön üzerinde elbette önemle durulacaktır.

Ülkemizde bugün adli yargı, idarî yargı, askerî yargı olmak üzere üç türlü yargı vardır. Halbuki, bütün yargı faaliyetleri, mahiyetçe birbirinin aynı ve bütün hâkimler, aralarında en ufak bir fark bulunmaksızın yargı erkinin temsilcileridir. O halde bütün mahkemeler tek bir kuruluş içinde birleştirilmeli ve bu yön Anayasa'da açıklanmalıdır.

Her mahkemenin işin mahiyetine göre ayrı daireleri olabilir. Bugün adalet mahkemeleri içinde ağır ceza mahkemeleri, ticaret mahkemeleri, iş mahkemeleri, bulunduğu gibi idare mahkemeleri içinde vergi mahkemeleri vardır. Yine çözümleri için tamamiyle özel bilgiye ihtiyaç gösteren bazı davaların o işlerde uzman olan hâkimlerden kurulacak mahkemelerde gördürülmesi daima mümkündür. Adlî yargıda kurulmuş bulunan millî korunma mahkemeleri ve kaçakçılık mahkemeleri bunu göstermektedir. Bunun gibi idarî ve askerî davaların il ve ilçe mahkemelerinin özel dairelerinde görülmesi, askerî mahkemelerin de ihtiyaca göre sabit veya gezici mahkemeler olarak diğer mahkemelerin kuruluşu içerisine alınması ve Danıştay'ın dava daireleriyle Yargıtay'ın ve Askerî Yargıtay'ın (Yüksek Mahkeme) adlı bir büyük mahkemenin bünyesi içinde ayrı daireler halinde birleştirilmesi çok yerinde bir tedbir olacaktır. Ve bu birleştirme (kanun tatbikatında birlik) yolunda dahi atılmış önemli bir adım teşkil edecektir.

Anayasa'larda hiçbir kanunun Anayasa'ya ve hiçbir tüzüğün kanuna aykırı olamayacağı hükümleri vardır. Bundan maksat, Anayasa'nın tanıdığı bir hakkın kanun yoluyla yurttaşın elinden alınmaması ve yine kanunun kendisine tanıdığı bir haktan, tüzüğe konulacak bir hükümle yurttaşın yoksun bırakılmamasıdır. Ne yazık ki, gerek bizde, gerekse yabancı ülkelerde Anayasa'ya aykırı kanunlara veyahut kanunlara aykırı tüzüklere rastlanmaktadır. Anayasa'ya aykırı kanun demek, Anayasa'nın tanıdığı hakları çiğneyen bir kanun; kanuna aykırı tüzük ise kanunun verdiği hakları çiğneyen bir tüzük demektir. Bu sebeplerle bu nitelikteki kanunların veya tüzüklerin hükümsüz sayılmasının mümkün kılınması lâzım gelmektedir. Yabancı ülkelerde bu işi görmek üzere Anayasa Mahkemeleri kurulmuştur. Anayasa'mızla dahi böyle bir mahkeme kurulması ve bu mahkemede Anayasa'ya aykırı kanunların veya kanuna aykırı tüzüklerin hükümsüz sayılması için yurttaşlara dava açma hakkının tanınması her halde zaruridir.

Kanunların veya tüzüklerin hükümsüz sayılması için açılacak dava, bir kanun veya tüzüğün muteberliği uzun zaman askıda kalamayacağından dolayı, hak düşüren süreye bağlı tutulacak ve bu süre geçtikten sonra artık Anayasa Mahkemesine başvurulamayacaktır. Buna rağmen mahkemeler Anayasa'ya aykırı kanunu veya kanuna aykırı tüzüğü belli davada uygulamamak yetkisinin tanınmasıyla Anayasa'nın ve kanunun hâkimiyeti daha iyi sağlanmış olur. İşin gerçeği aranır, bugünkü Anayasa hükümleri karşısında dahi, mahkemelerin sadece baktıkları davada Anayasa'ya aykırı kanun hükmü yerine Anayasa hükmünü, kanuna aykırı tüzük hükmü yerine kanun hükmünü uygulayarak karar vermesi mümkündür ve özel olarak kanuna aykırı tüzükler konusunda birçok tanınmış hukukçular, bu ileri ve Anayasa'nın ruhuna uygun görüşü benimsemişlerdir. Hattâ Danıştay'ın bir kararında Anayasa'ya aykırı kanunun uygulanmayacağı esas kabul edilmiş, Yargıtay özel daireleriyle Ceza Genel Kurulu'nun kararlarında da kanuna aykırı tüzük hükmü yerine kanun hükmünün uygulanması yoluna gidilmiştir. Lâkin yine tanınmış bir çok hukukçular bu konularda başka görüşü savunmaktadırlar.

Bundan dolayı Anayasa'da hâkimin, ancak Anayasa'ya uygun kanunları ve kanuna uygun diğer hukuk mevzuatını uygulayacağı açıklanmalı ve böylece her türlü tartışmaya son verilmelidir.

Şurasına dikkat edilmelidir ki, Anayasa'ya aykırı kanunu veya kanuna aykırı tüzüğü mahkemenin baktığı belli davada uygulamaması o kanunu veya tüzüğü hükümsüz

bırakmak anlamına gelmez; bu bakımdan o kanun veya tüzük, başka olaylarda uygulanabilir. Anayasa Mahkemesi'nin hükümsüz sayılmasına karar verdiği kanun veya tüzük artık hiç kimseye ve hiçbir olaya uygulanamaz. Yani böyle bir kanun veya tüzük sanki ortaya konmamış, yapılmamış bir kanun veya tüzük demektir.

Konuşmamızın sonuna gelmişken Yargıtay'ın iş durumu hakkında birkaç söz söylememe müsaadelerinizi rica edeceğim.

Adalet dairelerinin işleri birçok sebepler altında, yıldan yıla artmaktadır. Durumu canlandırmak üzere Yargıtay'a 1945'de ve 1959'da gelen iş sayısını ve o tarihlerdeki daire sayılarını karşılaştırmak yetecektir : Yargıtay'a 1945'de devirle beraber gelen işlerin toplamı (101413), 1959'da yine devirle beraber gelen işlerin toplamı (180796)'dır ki, artış nisbeti % 78'dir. Halbuki 1945'de Yargıtay'da 12 daire bulunduğu halde 1959 Eylülünde yürürlüğe giren kanun ile daire sayısı 16'ya çıkmış bulunmaktadır. Demek ki, dairelerdeki artış nisbeti sadece % 33'tür. Gerek yüksek soruşturmaya, gerek merkez tahkikat komisyonuna alınmış bulunan, gerekse yüksek adalet divanında görev alacak olan Yargıtay hâkimlerinin Yargıtay'daki yerleri zaruri olarak açık kalacağı cihetle bu adalet yılının önemli bir kısmında verimli bir çalışma ihtimali gözükmemektedir.

Her yıl artan iş sayısı karşısında bıkmadan usanmadan didinen faziletli hakim ve savcı arkadaşlarımla uluslararası mahiyette tarihi ve çetin bir imtihan geçirerek ve tarafsız Türk adaletinin bütün dünyaya yeni bir örneğini verecek olan değerli meslektaşlarıma sağlık ve başarılar; hak yolunda yıllarca emek vermiş olanlardan bugün göçmüş bulunan meslektaşlarımla adalet uğrunda can vermiş bulunan bütün sayın yurttaşlarıma Tanrı'dan rahmet diler; feragatli çalışma yıllarından sonra emekliye ayrılmış bütün hâkim ve savcılarla diğer adalet mensuplarına sağlık ve esenlikler temenni ederim.

Buraya kadar gelen ve beni dinlemek nezaketini ve sabrını gösteren sayın konuklarımıza ve meslektaşlarımıza teşekkürlerimi tekrar ederim. Yeni Adalet Yılı bütün Yurdumuz ve yurttaşlarımız için kutlu olsun.